

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3165/2019. (VII. 10.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.400/2012/37. számú ítélete és a Kúria Bfv.I.1820/2014/8. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az indítványozó jogi képviselője (dr. Galló István ügyvéd, 1136 Bp., Hegedűs Gyula utca 23., I/3.) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz a Kúria Bfv.I.1820/2014/8. számú végzésével szemben.
- [2] Az alkotmányjogi panasz előzményeként megállapítható, hogy az indítványozót a Fővárosi Törvényszék a 2012. június 14. napján kihirdetett 7.B.1689/2010/187. számú ítéletével bűnösnek mondta ki bűnsegédként elkövetett emberölés bűntettében, 2 rendbeli sikkasztás bűntettében és 10 rendbeli társtettesként – 3 esetben folytatólagosan elkövetett – magánokirat-hamisítás vétségében, ezért halmazati büntetésül életfogytig tartó fegyházbüntetésre és 10 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy legkorábban 32 év elteltével van lehetősége a feltételes szabadságra bocsátására.
- [3] A kétirányú fellebbezés folytán eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2013. április 25. napján kihirdetett 4.Bf.400/2012/37. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet akként változtatta meg, hogy a 2 rendbeli vagyon elleni bűncselekményt folytatólagosan elkövetettnek minősítette és úgy rendelkezett, hogy legkorábban 36 év után van lehetőség az indítványozó feltételes szabadságra bocsátására.
- [4] A jogerős ítélet ellen az indítványozó és védője felülvizsgálati indítványt terjesztett elő, amelyet a Kúria 2015. június 23. napján a Bfv.I.1820/2014/8. számú végzésével elutasított.
- [5] Az indítványozó a Fővárosi Törvényszék 7.B.1689/2010/187. számú ítéletével, a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.400/2012/37. számú ítéletével, valamint a Kúria Bfv.I.1820/2014/8. számú végzésével szemben nyújtott be az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt, amelyet az alábbiak szerint indokolt.
- [6] Álláspontja szerint az említett bírósági döntések az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét idézték elő.
- [7] Az indítványozó a Fővárosi Törvényszék 7.B.1689/2010/187. számú ítéletével kapcsolatban kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság helyt adott két védői bizonyítási indítványnak (telefonszám hívásadatainak beszerzése, valamint lefoglalási jegyzőkönyv és határozat felolvasása), majd ezek után mégsem teljesítette azokat. Kifogásolta továbbá, hogy többször kérte az egyik tárgyalási jegyzőkönyv kijavítását, amelynek nem tett eleget az elsőfokú bíróság. Az indítványozó álláspontja szerint az elsőfokú bíróság indokolás nélkül hagyott figyelmen kívül bizonyítékokat, valamint többször iratellenes és helytelen megállapításokat tett ítéletében.
- [8] Az indítványozó a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.400/2012/37. számú ítéletével kapcsolatban azt kifogásolta, hogy a másodfokon eljáró bírói tanácsban olyan bíró vett részt, aki korábban – a vádemelést megelőzően – az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról rendelkező végzés ellen benyújtott fellebbezés elbírálását elvégző tanács tagja is volt; más alkalommal annak a tanácsnak is tagja volt, amely a vádemelés után döntött az előzetes letartóztatás fenntartása ellen bejelentett fellebbezésről. Végül ugyanezen bíró az eljáró bírói tanács tagjaként az elsőfokú ítélet kihirdetése után az előzetes letartóztatás szükségességét felülvizsgálta, és annak tartamát meghosszabbította. Az indítványozó sérelmezte továbbá, hogy a másodfokon eljáró tanács másik tagja a vádemelést követően az előzetes letartóztatás fenntartásáról rendelkező végzés ellen benyújtott fellebbezés elbírálását elvégző tanács tagja is volt, illetve más alkalommal annak a tanácsnak is tagja volt, amely elutasította

az ügyek egyesítése miatt benyújtott fellebbezést. Az indítványozó álláspontja szerint mindezek miatt a másodfokú ítélet sérti a pártatlan bíráskodás követelményét.

- [9] Az indítványozó a Kúria Bfv.I.1820/2014/8. számú végzésével kapcsolatban azt kifogásolta, hogy annak meghozatalában olyan bíró vett részt, aki korábban – az elsőfokú ítélet meghozatala után – az előzetes letartóztatás meghosszabbítása ellen benyújtott fellebbezés elutasításáról rendelkező végzés meghozatalában is részt vett. Az indítványozó álláspontja szerint ez az eljárás szintén a pártatlan bíráskodás követelményét sértette. Az indítványozó e körben felhívta az Alkotmánybíróság 34/2013. (XI. 22.) AB határozatát (a továbbiakban: Abh1.) is.
- [10] Végül az indítványozó – a teljes büntetőeljárás tekintetében – kifogásolta, hogy nem kapott meg minden iratot, így nem ismerhetett meg minden bizonyítékot az ellene folytatott eljárásban.
- [11] Mindezekre figyelemmel az indítványozó kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Fővárosi Törvényszék 7.B.1689/2010/187. számú ítélete, a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.400/2012/37. számú ítélete, valamint a Kúria Bfv.I.1820/2014/8. számú végzése alaptörvény-ellenességét és semmisítése meg azokat.

II.

[12] Az Alkotmánybíróság eljárása során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

[13] Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[14] 2. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) indítvánnyal érintett rendelkezései:

„21. § (1) Bíróként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja járt el, valamint az ügyben eljáró vagy eljáró ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,

b) aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá sértett, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél, feljelentő vagy mint ezek képviselője vesz, vagy vett részt, valamint aki ezek hozzátartozója,

c) aki az ügyben mint tanú vagy szakértő, illetőleg szaktanácsadó vesz, vagy vett részt,

d) aki az ügyben külön törvény alapján titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött, tekintet nélkül arra, hogy a titkos információgyűjtéssel szerzett adatokat a büntetőeljárásban felhasználták-e,

e) akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezései a nyomozási bíróra is irányadók.

(3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben nyomozási bíróként járt el,

b) a másodfokú eljárásból ki van zárva az a bíró, aki az ügy első fokú, a harmadfokú eljárásból pedig az, aki az ügy első fokú vagy másodfokú elbírálásában részt vett,

c) a hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásból ki van zárva az a bíró is, aki a hatályon kívül helyező határozat vagy a megalapozatlansága miatt hatályon kívül helyezett határozat meghozatalában részt vett,

d) a perújítás elrendelése folytán megismételt első fokú vagy másodfokú eljárásból ki van zárva az a bíró is, aki a perújítást elrendelő határozat vagy a perújítással támadott határozat meghozatalában részt vett,

e) a rendkívüli jogorvoslati eljárásból ki van zárva az a bíró, aki a rendkívüli jogorvoslattal megtámadott határozat meghozatalában részt vett.

(4) A (3) bekezdés esetén az ügy elbírálásából ki van zárva az a bíró is, akinek hozzátartozója vett részt a megtámadott határozat meghozatalában.

(5) A (3) bekezdés c) pontja esetén a megismételt eljárás alapján hozott ítélet felülbírálatából nincs kizárva az a bíró, aki a hatályon kívül helyező határozat meghozatalában részt vett.

(6) A (3) bekezdés e) pontja esetén nem kizárási ok, ha az alapügyben a bíró olyan határozat meghozatalában vett részt, amelyet a rendkívüli jogorvoslati indítvány nem érint.”

III.

- [15] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Annak eredményeként az Alkotmánybíróság tanácsa arra a megállapításra jutott, hogy az indítvány összességében megfelel az Abtv.-ben a befogadás körében az indítvánnyal szemben támasztott követelményeknek, ezért 2016. július 11-én döntést hozott a befogadásáról.
- [16] Az Alkotmánybíróság a befogadási eljárásban figyelemmel volt arra, hogy az Abh1.-ben alkotmányos követelményt fogalmazott meg, amely szerint: az Alkotmánybíróság „határozatának kihirdetését követően indult büntetőeljárásokban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény, hogy a régi Be. 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró ugyanezen törvény 21. § (3) bekezdés a) pontjának megfelelően a bíróság további eljárásából ki van zárva.” Az alkotmányos követelmény szerinti kizárási szabály abban az esetben irányadó, ha az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására irányuló eljárásban a törvényszék egyesbírója vesz részt. Az Alkotmánybíróság a hivatkozott határozatában arról ugyanakkor nem foglalt állást, hogy a pártatlanság követelményéből milyen alkotmányos kötelezettségek erednek
- a vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás meghosszabbítása tárgyában hozott végzés ellen benyújtott fellebbezés elbírálásában részt vevő bírót,
 - a vádirat benyújtása után az előzetes letartóztatás fenntartása kapcsán hozott döntés ellen benyújtott fellebbezés elbírálásában részt vevő bírót,
 - az előzetes letartóztatás elsőfokú bíróság általi felülvizsgálata során hozott határozatot felülbíró másodfokú határozat meghozatalában részt vevő bírót,
 - az elsőfokú ítélet kihirdetése után az előzetes letartóztatás felülvizsgálatában és a meghosszabbításában részt vevő bírót,
 - az elsőfokú ítélet kihirdetése után az előzetes letartóztatás meghosszabbítása ellen benyújtott fellebbezés elutasításáról rendelkező végzés meghozatalában részt vevő bírót, és
 - az ügyek egyesítése miatt benyújtott fellebbezés elbírálásában részt vevő bírót illetően a további, érdemi eljárásban való részvételt tekintve.
- [17] A befogadási eljárásban az Alkotmánybíróság az Abtv. 29. §-ában foglalt követelmények vizsgálata keretében úgy ítélte meg, hogy az előbbiek olyan alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősülnek, amelyek az indítvány érdemi vizsgálatát indokolják.
- [18] 2. Már a befogadási eljárásban is észlelte ugyanakkor az Alkotmánybíróság tanácsa, hogy az indítvány egyes elemei érdemi vizsgálatának nincs helye.
- [19] Az Alkotmánybíróságnak ugyanis az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján az ítéleteknek kizárólag az alkotmányossági szempontú felülvizsgálatára van jogköre. A bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének (annak, hogy a rendes bíróságok egy-egy tényt miként értékelték), valamint a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára nem rendelkezik felhatalmazással. A bíróság ezen értékelő tevékenysége nem lehet alkotmányossági vizsgálat tárgya. „Sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga, sem a diszkrimináció tilalma nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti »szuperbíróság« szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el” {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]}.
- [20] Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó alkotmányjogi panaszának az a része, amely a bizonyítási indítványok megengedhetőségét és teljesítését, konkrét bizonyítékok figyelmen kívül hagyását, ezzel összefüggésben a tárgyalási jegyzőkönyv kijavítását kifogásolta, illetve az irat-megismerési jogának figyelmen kívül hagyását állította, nem felel meg az érdemi vizsgálat feltételeinek. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány a Fővárosi Törvényszék 7.B.1689/2010/187. számú ítélete vonatkozásában kizárólag a fentiekben említett kifogásokat fogalmazott meg, ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a Fővárosi Törvényszék 7.B.1689/2010/187. számú ítéletét támadó részében érdemben nem vizsgálta.

IV.

- [21] Az indítvány nem megalapozott.
- [22] 1. Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes eljáráshoz való jog követelményrendszerének az elemei közül a pártatlan bírósághoz való jog sérelmét érintően adta elő a kifogásait.

Jogkövetkezményként pedig azt kérte az Alkotmánybíróságtól, hogy állapítsa meg a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.400/2012/37. számú ítélete és a Kúria Bfv.I.1820/2014/8. számú végzése alaptörvény-ellenességét és egyúttal semmisítse meg azokat.

- [23] 2. Az indítvány érdemi vizsgálata keretében az Alkotmánybíróság elsőként összefoglalta a jelen ügyben felmerült alkotmányossági problémákkal tárgyak alapján szoros összefüggést mutató döntései, az Abh1. és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat (a továbbiakban: Abh2.) megállapításait.
- [24] 2.1. Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelményként fogalmazta meg, hogy a régi Be. 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró ugyanezen törvény 21. § (3) bekezdés a) pontjának megfelelően a bíróság további eljárásából ki van zárva. Az alkotmányos követelmény szerinti kizárási szabály abban az esetben irányadó, ha a vádemelést megelőzően, az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására irányuló eljárásban a törvényszék egyesbírája vesz részt.
- [25] A döntés indokolásában az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy „[a] büntetőjogi felelősség megállapításának folyamata során a bizonyítás eredményének függvényében a terhelt cselekményért viselt felelősségének valószínűsége növekedhet. Ennek megfelelően a büntetőeljárás egyes, jól körülhatárolható fázisaihoz kapcsolódóan e valószínűség a bűncselekmény elkövetésének egyszerű gyanújától [Be. 6. § (2) bekezdés, illetve Be. 170. § (2) bekezdés] a konkrét személyt terhelő megalapozott gyanún [Be. 179. § (1) bekezdés], illetve a vádemeléshez szükséges bizonyosságon [Be. 4. § (2) bekezdése, illetve Be. 216. §] keresztül a bűnösség kétséget kizáró megállapításáig erősödhet [Be. 4. § (2) bekezdés, illetve Be. 330. §]. A bűnösség jogerős bírói kimondása pedig nem más, mint a cselekmény és az annak elkövetéséért felelős személy(ek) kétséget kizáró bizonyítása, vagyis az alkotmányos oltalom alatt álló ártatlanság vélelmének megdöntése [lásd: az Alaptörvény XXVIII. cikk (2) bekezdését, illetve a Be. 3. §-át]” (Indokolás [44]).
- [26] A határozatban az Alkotmánybíróság ezt követően a pártatlanság és a bíró tárgyalás előtti büntetőeljárás szerepvállalása közötti alkotmányjogi összefüggést vonta vizsgálat alá. Annak eredményeként megállapította: a régi Be. „helyes értelmezéséből következik, hogy az előzetes letartóztatás elrendelésekor, illetve időtartamának meghosszabbításakor a bírónak az ügyészi indítvány alapján abban a kérdésben is szükséges állást foglalnia, hogy a terhelt megalapozottan gyanúsítható-e a bűncselekmény elkövetésével. Az előzetes letartóztatás elrendelésének illetve fenntartásának tehát általános feltétele a »megalapozott gyanú« fennállásának megállapítása, amelyet a bíróságnak a különös feltételeket megelőzően szükséges vizsgálni (erről lásd: Fővárosi Bíróság 26. Bkt. 2643/1992. számú, illetve a Fővárosi Bíróság 24. Bkf. 2578/1992. számú eseti döntéseit). A »megalapozott gyanú« a bizonyítékok értékelésének eredményeként kialakított, konkrét személyt terhelő meggyőződés, amelyről a gyanúsítottnak szükséges számot adnia. A »megalapozott gyanú« megállapításához szükséges meggyőződés ugyanakkor nem azonos erejű a bizonyítékok értékelése alapján kialakított és a bűnösség megállapításához szükséges bírói meggyőződéssel. Ez utóbbi azt a meggyőződést jelenti, hogy a bűncselekményt kétséget kizáró bizonyossággal a terhelt követte el, míg az előbbi e bűnösség nagyfokú valószínűsítésére korlátozódik. A »megalapozott gyanú« tehát nem más, mint a bűnösség nagyfokú valószínűsítése, amelyet azonban kizárólag a meglévő bizonyítékok számbavétele és korlátozott értékelése alapján lehet megállapítani, vagy fennállását ellenőrizni. Ebből az is következik, hogy a bűnösségről, és a megalapozott gyanú fennállásáról történő döntés közötti határvonal bizonytalanul válhat, amelynek eredményeként a bírót a megalapozott gyanú fennállásáról kialakított előzetes álláspontja képes befolyásolni az ügy későbbi megítélésében. [egyezően erről lásd: EJEJ [Emberi Jogok Európai Bírósága], *Haschildt kontra Dánia*, (10486/83), 1989. május 24., 50–52. bekezdések]” (Indokolás [51]).
- [27] A régi Be. egyéb rendelkezéseit is megvizsgálva az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „semmi nem zárja ki annak elvi lehetőségét, hogy a bírósági tárgyaláson végül nem használnak fel bizonyítékként olyan, a bűnügyi nyomozás során beszerzett adatokat, amelyeket azonban a Be. 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró [értsd: a vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására irányuló eljárást lefolytató törvényszéki egyesbíró] megismerhetett. Az Alkotmánybíróság értékelése szerint a tárgyalás során bizonyítékként fel nem használt többletadatok előzetes ismerete is alkalmas lehet arra, hogy az ítélező bíró elfogulatlanságát, vagyis a bűnügy elfogultságtól mentes megítélését veszélynek tegye ki” (Indokolás [52]).
- [28] Mindebből pedig az Alkotmánybíróság azt a következtetést vonta le, hogy „a vádemelés előtt a gyanú megalapozottságát illetően a bizonyítékokról való előzetes állásfoglalás csakúgy, mint a büntetőügyre vonatkozó olyan adatok megismerése, amelyeket a tárgyalás során nem használnak fel bizonyítékként, mind olyan körülmények-

nek tekinthetőek, amelyek alapján a nyomozási bíró jogkörében korábban eljáró ítélkező bíróság tagjainak pártatlanságát kétely övezheti” (Indokolás [53]). Ezért „a terhelt pártatlan bírói eljáráshoz fűződő joga azt az igényt fogalmazza meg, hogy a Be. 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró az ítélkezésben már ne vehessen részt” (Indokolás [54]).

- [29] Határozatában tehát az Alkotmánybíróság a pártatlan bírói eljáráshoz fűződő jog érvényesülését a tárgyalást megelőző eljárési szakaszban az előzetes letartóztatás tárgyában hozott bírósági döntésekkel összefüggésben az előzetes letartóztatás általános feltételéből kiindulva vizsgálta, és annak eredményeként tartotta szükségesnek alkotmányos követelmény megállapítását.
- [30] 2.2. Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben ugyancsak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből eredő és a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazásakor irányadó alkotmányos követelményt fogalmazott meg, amelynek értelmében a büntetőügy további elintézésében nem vehet részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el.
- [31] A határozat indokolásában az Alkotmánybíróság az Abh1. főbb megállapításainak a felhívását követően kifejtette, hogy azok a konkrét esetben, az előzetes letartóztatás meghosszabbítása tárgyában lefolytatott másodfokú eljárás kapcsán is irányadók. „Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt pártatlanság követelménye tehát megkívánja, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bírói feladatokat látott el, ugyanis azzal szükségszerűen együtt jár a bizonyítékok bizonyos szintű, de mindenképpen előzetes értékelése. E körben nincs alapvető különbség a nyomozási bíró, az előzetes letartóztatás egy éven túli hosszabbításáról döntő egyesbíró, vagy az előzetes letartóztatás elrendelése, illetve meghosszabbítása tárgyában másodfokú döntést hozó tanács tagjainak feladatai között. Ebből fakadóan pedig a Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának szűkítő értelmezése sem lehet alkotmányosan megalapozott” (Indokolás [43]).
- [32] Az Alkotmánybíróság ebben a döntésben tehát arra a gondolatmenetre építette fel az érvelését, amely az Abh1. alapjául szolgált. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó, a tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványként nevesített pártatlan bíróhoz való jog tartalmát, az abból eredő követelményeket pedig az előzetes letartóztatás kérdésében a vádemelést megelőzően hozható döntésekkel összefüggésben vizsgálta. Annak során szintén az előzetes letartóztatás elrendelésének egyik általános feltételéből, a megalapozott gyanú fennállásából és az ahhoz kapcsolódó bírói értékelő tevékenységből indult ki.
- [33] 3. Az indítványozó által nevesített és az alkotmányjogi panasz befogadására irányuló eljárásban alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősített alkotmányossági problémák egyetlen kivételtől – az ügyek egyesítésére vonatkozó aggályoktól – eltekintve az előzetes letartóztatás elrendelése és felülvizsgálata során eljáró bírók személyével kapcsolatosak. Az Alkotmánybíróság ezért röviden áttekintette az előzetes letartóztatás alkalmazásának a támadott bírósági határozatok meghozatalának időpontjában hatályos, azaz a régi Be.-ben rögzített feltételrendszerét.
- [34] A szakirodalom különbséget tesz az előzetes letartóztatás elrendelésének alaki és tartalmi feltételei között. Az alaki feltételek olyan formai előírások, amelyeket az előzetes letartóztatás elrendelésekor be kell tartani (pl. az eljárás megindítása, nyomozati szakban az ügyészi indítvány és a terhelt meghallgatása a letartóztatási okokkal összefüggésben). A tartalmi feltételeket további két csoportra: általános és különös feltételekre oszthatjuk.
- [35] Az általános feltételeknek feltétlenül teljesülniük kellett ahhoz, hogy a terhelt előzetes letartóztatása elrendelhető legyen. A régi Be. két ilyen feltételt ismert: a bűncselekmény szabadságvesztéssel fenyegetett legyen és álljon fenn az elkövetői megalapozott gyanú. {Fiatalkorú terhelteknél harmadik általános feltételként említette a törvény a bűncselekmény különös tárgyi súlyát [rég. Be. 454. § (1) bekezdés]}.
- [36] A megalapozott gyanú akkor tekinthető fennállóknak, ha a nyomozás aktuális állása szerint nagy a valószínűsége, hogy a gyanúsított konkrét bűncselekmény tette vagy részese. Ahogyan arra az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben is utalt: a megalapozott gyanú tehát nem más, mint a bűnösség nagyfokú valószínűsítése, amelyet azonban kizárólag a meglévő bizonyítékok számbavétele és korlátozott értékelése alapján lehet megállapítani, vagy fennállását ellenőrizni (Abh1., Indokolás [51]). A büntetőjogi felelősség megállapíthatóságának a bizonyossági foka tehát megalapozott gyanú esetén nem éri el a vádemeléshez szükséges bizonyosság szintjét, ahhoz képest alacsonyabb. A megalapozott gyanú vizsgálatának szempontrendszer az Abh1. és az Abh2. gondolatmenetében is meghatározó jelentőséggel bír.

- [37] 4. A jelen indítványban az indítványozó a büntető ügyében született bírósági döntésekkel összefüggésben több, szám szerint hat kifogást fogalmazott meg, amelyek közül öt az ügy érdemében és az előzetes letartóztatással kapcsolatosan egyaránt döntést hozó bírók eljárásával volt kapcsolatos az alábbiak szerint.
- [38] Sérelemzte az indítványozó, hogy:
- a) a másodfokon eljáró bírói tanácsban olyan bíró vett részt, aki korábban – a vádemelést megelőzően – az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról rendelkező végzés ellen benyújtott fellebbezés elbírálását elvégző tanács tagja is volt;
 - b) ez a bíró más alkalommal annak a tanácsnak is tagja volt, amely a vádemelés után döntött az előzetes letartóztatás fenntartása ellen bejelentett fellebbezésről;
 - c) ugyanezen bíró az eljáró bírói tanács tagjaként az elsőfokú ítélet kihirdetése után az előzetes letartóztatás szükségességét felülvizsgálta, és annak tartamát meghosszabbította;
 - d) a másodfokon eljáró bírói tanács másik tagja a vádemelést követően az előzetes letartóztatás fenntartásáról rendelkező végzés ellen benyújtott fellebbezés elbírálását elvégző tanács tagja is volt;
 - e) más alkalommal annak a tanácsnak is tagja volt, amely elutasította az ügyek egyesítése miatt benyújtott fellebbezést;
 - f) végül a Kúria eljáró tanácsában olyan bíró járt el, aki korábban – az elsőfokú ítélet meghozatala után – az előzetes letartóztatás meghosszabbítása ellen benyújtott fellebbezés elutasításáról rendelkező végzés meghozatalában is részt vett.
- [39] Az indítvány vizsgálata a felmerült alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésekre tekintettel az Abh1.-ben és Abh2.-ben tett megállapításokhoz képest további értékelést tesz szükségessé. Az Alkotmánybíróság ugyanis a fent hivatkozott határozataiban arról nem foglalt állást, hogy a pártatlanság követelményéből milyen alkotmányos kötelezettségek erednek a vádirat benyújtása után az előzetes letartóztatás kérdésében és az ügy érdemében döntést hozó bírókat érintően. Így nem vizsgálta, hogy a pártatlan bíróhoz való jogból fakadóan milyen kötelezettségek terhelik
- a vádirat benyújtása után az előzetes letartóztatás fenntartása kapcsán hozott döntés ellen benyújtott fellebbezés elbírálásában részt vevő bírót [b]);
 - az elsőfokú eljárásban az előzetes letartóztatás felülvizsgálata során hozott határozatot felülbíró másodfokú határozat meghozatalában részt vevő bírót [d]);
 - az elsőfokú ítélet kihirdetése után az előzetes letartóztatás felülvizsgálatában első és másodfokon részt vevő bírót [c, f]) a további, érdemi eljárásban való részvételt tekintve.
- [40] Nem foglalt állást továbbá az Alkotmánybíróság az ügyek egyesítése miatt benyújtott fellebbezés elbírálásában részt vevő bíró további eljárási lehetőségeit érintően sem [e]). Az Alkotmánybíróság vizsgálatainak a jelen ügyben ezek a kérdések szabtak irányt.
- [41] 4.1. A régi Be. rendszerében a vádemelést követően a kényszerintézkedésekről való döntés az alábbiak szerint oszlott meg az elsőfokú, másodfokú és harmadfokú bíróság között. Az elsőfokú bíróság által – akár a tárgyalás előkészítése szakaszában, akár az ügydöntő határozat hozatalakor – elrendelt vagy fenntartott kényszerintézkedésről rendelkező döntés elleni fellebbezést a másodfokú bíróság, míg a másodfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott kényszerintézkedésről rendelkező döntés elleni fellebbezést a harmadfokú bíróság bírálta el. A harmadfokú bíróság által fenntartott vagy elrendelt kényszerintézkedésről rendelkező döntés elleni fellebbezést – amennyiben a döntést az ítéletábla hozta – a Kúria bírálta el.
- [42] A konkrét esetben az indítványozó az elsőfokú, nem jogerős ítélet meghozatalát követően az előzetes letartóztatás meghosszabbítása ellen benyújtott fellebbezés elutasításáról rendelkező bíró részvételét sérelemzte.
- [43] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg: a szabályozás egységének a biztosítása érdekében indokolt, hogy bevonja a vizsgálatba az előzetes letartóztatás régi Be.-beli szabályozásának azon elemeit is, amelyek a kényszerintézkedésnek a vádirat benyújtását követő elrendelésére, meghosszabbítására, valamint az ezen döntésekkel szemben előterjesztett fellebbezések következtében a másodfokú döntésekre irányadóak. Erre szoros tartalmi összefüggés okán az Alaptörvény 24. cikk (4) bekezdése biztosított felhatalmazást.
- [44] 4.2. Az Abh1. és az Abh2. rendelkező részében – a döntések Indokolásának a tanúsága szerint – az Alkotmánybíróság azért tartotta szükségesnek alkotmányos követelmény megfogalmazását, mert kétely övezhette az ítélkező bírók pártatlanságát. Ez a kétely abban az esetben merült fel, ha az ítélkezésben is részt vevő bíró a vádemelést megelőzően – a nyomozási bíró jogkörében eljáró törvényszéki egyesbíróként, illetve a nyomozási

bíró, valamint törvényszéki egyesbíró döntései elleni jogorvoslat alapján eljáró másodfokú bírói tanács tagjaként – az előzetes letartóztatás elrendelésének vagy fenntartásának az egyik általános feltételét, a gyanú megalapozottságát illetően döntést hozott.

- [45] Az Alkotmánybíróság a befogadási eljárásban megfogalmazott alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésekre tekintettel a jelen ügyben is ezt a gondolatmenetet vitte tovább, és a pártatlan bíróhoz való jogból fakadó követelmények érvényesülése szempontjából elvégezte a vádemelést követően az előzetes letartóztatás kérdésében döntést hozó és az ügy érdemében is eljáró bírókkal szemben támasztható elvárások elemzését.
- [46] 4.2.1. A vizsgálat keretében az Alkotmánybíróság szükségesnek tartotta röviden – ismételten – áttekinteni a pártatlan bíróhoz való jog tartalmát, és az abból levezethető alkotmányos követelményeket.
- [47] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül döntsön. Az alkotmányos szabály – egyebek mellett – azt kívánja meg, hogy a büntetőügyekben emelt vádról olyan bíróság hozzon döntést, amely független és pártatlan. A törvény által felállított bíróság függetlensége és pártatlansága olyan általános jogelv, amely az emberi jogok védelme érdekében megkötött valamennyi jelentősebb univerzális és regionális nemzetközi egyezménynek sajátja (részletesen lásd: Abh1., Indokolás [25]).
- [48] „Az Alkotmánybíróság értékelése szerint a tisztességes bírói eljárásokhoz tartozó függetlenség és pártatlanság két különböző, önálló követelmény, amelyek ugyanakkor az egyes bírósági eljárásokban kizárólag egymásra tekintettel nyerhetnek értelmet a következők szerint. A bírói hatalom önállósága és függetlensége az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésében deklarált államhatalmi ágak elválasztásának alkotmányos elvén nyugszik, amely szerint a demokratikus jogállamok egyik lényegi ismérve, hogy a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom egymástól elválasztva működik. Az Alaptörvény 25. cikk (1) és (2) bekezdései értelmében a bíróság igazságszolgáltatási tevékenységet lát el, amelynek során a bírói hatalom a vitássá tett, avagy megsértett jogokról kötelező erővel, vagyis a véglegesség igényével hoz döntést. A bírói hatalom függetlensége olyan alkotmányos érték, amelynek érvényesülését egyfelől az intézményi-szervezeti, pénzügyi és döntéshozatali autonómia, másfelől pedig az egyes bírák függetlensége tekintetében megfogalmazott szabályoknak szükséges biztosítaniuk. Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése rendelkezik a bírák függetlenségéről, valamint arról, hogy a bírák ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak, és csak a törvénynek vannak alárendelve. [...] A bírói hatalom intézményi, valamint személyi függetlensége az igazságszolgáltatási tevékenység függetlenségének, és a tisztességes bírósági eljárások alkotmányos biztosítója, amely arra nyújt garanciát, hogy az egyedi jogvitákban eljáró bíró kizárólag a jogszabályok alapján, és belső meggyőződése szerint, minden, akár a bírói szervezeten kívülről, akár azon belülről érkező meg nem engedett befolyástól mentesen hozhasson döntést. A bíróság pártatlan eljárása a függetlenség alkotmányos értékéhez szorosan kapcsolódik: kizárólag egy független bíróság képes az egyedi ügyekben pártatlanul eljárni. A függetlenség követelményéhez képest a pártatlanság az ügyben eljáró bíróval szemben egyfelől azt az elvárást fogalmazza meg, hogy a megítélendő ügy tekintetében ne rendelkezék előítéletekkel, másfelől pedig az ügyben szereplő egyik fél javára, avagy hátrányára se legyen elfogult [erről lásd: ENSZ Emberi Jogi Bizottságának (a továbbiakban: Emberi Jogi Bizottság) 387/1989. számú, *Arvo O. Karttunen kontra Finnország* ügyben hozott döntésének 7.2. pontját]” (Abh1., Indokolás [26]).
- [49] Független és pártatlan bíráskodás hiányában az egyéni jogok érvényesítése szenved csorbát. Mindebből következik, hogy a tisztességes eljárás követelményrendszerének szerves részét alkotó függetlenség és pártatlanság a demokratikus jogállamokban feltétlen érvényesülést kívánó alkotmányos igényként jelentkezik {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [28], lásd erről még: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]}.
- [50] A pártatlanság követelményének tényleges érvényesülését elsődlegesen az eljárási törvényekben megfogalmazott kizárási szabályok garantálják. Ennek megfelelően a büntetőügyekben – a támadott határozatok meghozatala idején – a régi Be. 21–22. §-ai tartalmazták azokat az okokat, amelyek megállapítása esetén a bíró nem járhatott el, vagy a további eljárásban nem vehetett részt.
- [51] 4.2.2. Az Alkotmánybíróság ezt követően a büntetőeljárás vádemelést követő szakaszának a jelen alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdések értékelése és a pártatlan bíróhoz való jog érvényesülése szempontjából jelentős sajátosságait emelte ki.
- [52] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a vádemeléssel a büntetőeljárás egy új szakaszába lép. A vádiratban ugyanis az állam büntetőjogi igényének érvényesítésére felruházott ügyész – értékelve a nyomozás során

beszerzett bizonyítékokat – kifejezi azon szakmai meggyőződését, hogy a körülírt bűncselekmény megtörtént, azt a megvádolt személy követte el, akivel szemben nem áll fenn semmilyen büntethetőségi akadály. Ez az aktus egyúttal azt is jelenti, hogy a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságának a bizonyossági foka is magasabbá vált, hiszen a nyomozás során fennálló megalapozott gyanú vádemeléshez szükséges bizonyossággá erősödött [lásd: régi Be. 4. § (2) bekezdés, régi Be. 216. §, valamint Abh1., Indokolás [44]].

- [53] A vádemeléssel az ügy urává az ítélező bíró válik, aki viszont kötve van a vádhoz, az abban foglaltakon túl nem terjeszkedhet, de a vádat ki kell mérítenie. Ebből az is következik, hogy addig, amíg a perbíró nem döntött a vádról, önmagában a vádirat megléte megalapozza a vádemeléshez szükséges bizonyosságot (így értelemszerűen a megalapozott gyanút). Ezért a vádemelést követően a kényszerintézkedés tárgyában döntést hozó bírók az előzetes letartóztatás általános feltételeként meghatározott megalapozott gyanú fennállását nem a bizonyítékokról történő előzetes állásfoglalás, hanem a vádiratra történő hivatkozás alapján állapítják meg. [Vesd össze: Jakucs Tamás (szerk.): A büntetőeljárás törvény magyarázata, 1. kötet, KJK-Kerszöv Kft., Budapest, 2003., 264. oldal; Herke Csongor: A letartóztatás, Dialog Campus, Budapest-Pécs, 2002., 84. oldal; Dr. Berkes György (szerk.): Büntetőeljárás jog, Kommentár a gyakorlat számára, I. kötet, hvgorac, Budapest, 2009., 455. oldal] Abban az esetben pedig, ha már az elsőfokú ítélet is megszületett az ügyben, a büntetőjogi felelősség megállapíthatósága még tovább erősödik és ennek foka a vádemeléshez szükséges bizonyosságot is meghaladja [lásd: 3017/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [41]], az elsőfokú ítélet pedig mindaddig irányadó a másodfokú bíróság számára, ameddig érdemi döntésével felül nem bírálja.
- [54] A vádemelés másik lényeges hatása, hogy a vád alapjául szolgáló és a tárgyalási szakaszban beszerzett bizonyítékok a további eljárás során kivétel nélkül hozzáférhetők mind az ítélező, mind a kényszerintézkedés tárgyában eljáró bírók számára, függetlenül attól, hogy ezek közül az ítélező bírók melyeket, hogyan értékelik. A vádemelést követően tehát nem fordulhat elő, hogy valamely kényszerintézkedés tárgyában döntést hozó – és az eljárás későbbi szakaszában az adott ügyben magasabb fokon ítélező – bíró olyan bizonyítékokat ismerjen meg, amelyekhez az ítélező tevékenysége során már nem férhet hozzá.
- [55] Mivel tehát a büntetőeljárás vádemelés utáni szakaszában nem merülnek fel aggályok sem a bizonyítékok megismerhetősége, sem a megalapozott gyanú megállapítása körében, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy nem sérül a pártatlan bíróhoz való jog akkor, ha az előzetes letartóztatás kérdésében a vádemelést követően döntést hozó bíró az ügy érdemében is eljár.
- [56] Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Kúria indítványozó által kifogásolt, Bfv.I.1820/2014/8. számú végzése nem sértette meg az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát, ezért az alkotmányjogi panaszt e tekintetben elutasította.
- [57] 5. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában sérelmezte azt is, hogy a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla tanácsában olyan bíró vett részt, aki a vádemelést követően, az elsőfokú bírósági eljárás szakaszában a Fővárosi Bíróság által hozott, ügyek egyesítéséről rendelkező végzés ellen benyújtott fellebbezés elbírálásban is részt vett.
- [58] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a vádemelést követően a Fővárosi Bíróság a 2011. február 14. napján kelt 7.B.168/2011/2. számú végzésével az alkotmányjogi panasz alapügyét képező büntetőügyhöz egyesítette az indítványozóval – és más személlyel – szemben szintén a Fővárosi Bíróságon folyamatban lévő másik büntető ügyet. A Fővárosi Bíróság egyesítő végzése ellen bejelentett fellebbezés alapján eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2011. április 11. napján kelt 1.Bkf.10.402/2011/3. számú végzésével helybenhagyta az említett egyesítő végzést. A Fővárosi Ítéltábla említett végzésének a meghozatalában részt vett az elsőfokú ítéletet másodfokon elbíráló tanács egyik tagja.
- [59] A régi Be. 72. § (2) bekezdése kimondta, hogy egyesíteni lehet azokat az ügyeket, amelyek együttes elbírálása az eljárás tárgyára vagy az eljárásban részt vevő személyekre tekintettel, vagy egyéb okból célszerű. Abban az esetben tehát, ha a bíróság az ügyek egyesítésének indokoltsága tekintetében – akár a döntés meghozatala vagy az alsóbb fokú bíróság ilyen döntésének a felülvizsgálata során – állást foglal, kizárólag célszerűségi, időszerszerűségi és pergazdaságossági szempontokat kell figyelembe vennie, amely egyáltalán nem igényli a bizonyítékok még közvetett értékelését sem.
- [60] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az érintett bírónak az elsőfokú bíróság egyesítő végzése, majd ezt követően az elsőfokú ítélet felülbírlatában való részvétele nem hozható összefüggésbe a pártatlan bíróhoz való joggal. Érdemi összefüggés hiányában pedig a panasz ezen elemét érintően nem volt helye érdemi vizsgálat lefolytatásának.

- [61] 6. Az Alkotmánybíróság végül az indítványnak azon elemét vizsgálta, amely azt kifogásolta, hogy a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla tanácsában olyan bíró vett részt, aki a vádemelést megelőzően az indítványozó előzetes letartóztatásának meghosszabbításáról rendelkező döntés ellen benyújtott fellebbezés elbírását végző tanács tagja is volt.
- [62] A konkrét eset körülményeinek a vizsgálatával az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla tanácsának egyik tagja – a vádemelést megelőzően – részt vett a Fővárosi Ítéltábla 2010. december 1. napján kelt, 1.Bf.11.148/2010/3. számú végzésének a meghozatalában. E végzésében a Fővárosi Ítéltábla a Fővárosi Bíróság 30.Bn1812/2010/2. számú, – más gyanúsított mellett – az indítványozó előzetes letartóztatásának a meghosszabbításáról rendelkező végzése ellen benyújtott fellebbezésről döntött, amelynek során azt alaptalannak találta, ezért és a Fővárosi Bíróság említett végzését helybenhagyta. A Fővárosi Bíróság a hivatkozott számú végzés meghozatala során a régi Be. 207. § (6) bekezdése szerint járt el.
- [63] Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben egyértelműen úgy foglalt állást, hogy az Abh1.-ben megfogalmazott alkotmányos követelményrendszernek érvényesülnie kell minden olyan bíró vonatkozásában, aki a vádemelést megelőzően nyomozási bíróként vagy a régi Be. 207. § (6) bekezdése szerinti törvényszéki bíróként járt el, illetőleg aki az előbbiek döntése ellen benyújtott fellebbezés elbírálásában vett részt. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt pártatlan bíróhoz való jogból eredő garanciális követelmény, hogy az ilyen bírók a büntetőügy további elintézésében ne vehessenek részt (lásd: Indokolás [43]).
- [64] Ezen objektív követelmény érvényesülése mellett ugyanakkor az Alkotmánybíróság a pártatlan bíróhoz való jog sérelmének értékelése során azt is vizsgálja, hogy a konkrét esetben sor került-e a kizárással érintett bíró részvételével meghozott döntés felülvizsgálatára. Amennyiben az adott ügyben megállapítható, hogy a jogerős döntést olyan bírói tanács vizsgálta felül, amelyben egyetlen taggal szemben sem merült fel az adott kizárási ok, az Alkotmánybíróság úgy értékeli, hogy a felülvizsgálat következtében sor került a jogsérelem orvoslására. Az Alkotmánybíróság megsemmisítő döntése sem vezetne ugyanis más eredményre, mint hogy egy olyan bírói tanács vizsgálja felül a kifogásolt határozatot, amelynek tagjaival szemben a kizárási ok nem áll fenn.
- [65] Erre a megközelítésre alapította a döntését az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben is. Vizsgálata eredményeként megállapította, hogy sor került a kifogásolt bírósági határozat revíziójára, a vizsgált kizárási szabály a revízió során eljáró bírói tanács egyetlen tagját sem érintette, illetve az akkori bírói gyakorlat szerint az első fokon eljáró bíró nem minősült kizártnak. Ezért az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben a támadott bírósági határozat megsemmisítése iránti indítványt elutasította {Abh1., Indokolás [57]; hasonlóan lásd: 3355/2017. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [11]; 3224/2018. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [8]}.
- [66] Jelen ügyben az Alkotmánybíróság elvégezte ugyanezen szempontok értékelését. Annak eredményeként megállapította, hogy a kifogásolt bírói döntést az alkotmányjogi panaszban felhívott alaptörvény-ellenesség nem befolyásolhatta érdemben, a tisztességes eljárás helyrehozhatatlan sérelme nem volt megállapítható. A Fővárosi Ítéltábla döntését ugyanis a Kúria felülvizsgálta, a felülvizsgálat során eljáró bírók vonatkozásában nem merült fel a vizsgált kizárási ok és a Fővárosi Ítéltábla döntésének a meghozatalakor irányadó bírói gyakorlat szerint az eljáró bírók kizártsága sem merült fel.
- [67] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.400/2012/37. számú ítéletét támadó részében elutasította.

Budapest, 2019. július 2.

Dr. Horváth Attila s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/3120/2015.

